

אורות הגבעה

עֵבֶת זֹוֹל הַמוֹעֵד פְּסוּז – שִׁיר הַשִּׁירִים

לזכות מו"ר ועט"ר הגה"צ האדמו"ר מטאלנא שליט"א

כלל מקדש ורק כשצריך 'המקום אשר יבחר ה' הר הבית בכלל. והביאור עפ"י מש"כ הגרי"ז דבחירת מקום המקדש והקדושה הם שני דברים נפרדים, ואפי' למ"ד בטלה קדושת ירושלים והמקדש, מ"מ לא בטלה בחירת ירושלים והמקדש, ולכן אסור להקריב בבמה גם לאחר ביטול קדושת ירושלים, דאסור הבמות תלוי בבחירת המקום ולא בקדושה, כדמשמע מהרמב"ם [הל' בית הבחירה ג' א'] וכך נאמר במכילתא פ' בא דמשום הדין בחירה נאסרו הבמות [ועי' בקובץ אור המזרח טבת תשל"ל במאמרו של הגר"ר יהודה גרשוני מש"כ בזה וע"ע במקדש דוד קדשים סי' א', ס' בית חיינו עמ' י"ג רינת יצחק על שיר השירים עמ' י"ז]. ולסיכום, הוכחנו שגם הר הבית נקרא בית ה', ומיושבים היטב דברי הגר"א זצוק"ל שהמילים 'החרבתי את ביתי' בגמרא [ברכות ג.] מתייחסות לכותל המערבי של הר הבית שנקרא אף הוא בית ה'.

"מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב" [ז, ב] – חגיגה [ג], כמה נאים רגליהם של ישראל בשעה שעולים לרגל. בת נדיב - בתו של אברהם שנקרא נדיב. לכאורה הנושא כאן הוא מצות עליה לרגל, וא"כ קשה מה הדגש על ה'נעלים'. הרי ברור לכל מבין שהנידון כאן הוא גוף מצות העליה ואין הנעלים חפצא דמצוה ואין שום הבדל אם אדם יעלה יחף או עם נעלים. וצריך תלמוד והעמקה.

ועמד בזה מרן זצ"ל בפחד יצחק [פסח מאמר נ'] והאריך באופן נפלא כדרכו בקודש, והסביר עפ"י המדרש שבזכות אמירת אברהם אבינו למלך סדום "אם מחוט ועד שרוך נעל" זכה לנעל של עולי רגלים. ועומק הביאור הוא, שאור האהבה זקוק תמיד לכלי של יראה. אברהם אבינו במהותו היה נדיב ואוהב ונותן, אבל נזהר שהאהבה לא תפרוץ גבולותיה והגביל אותה במידת היראה. המציאות הלא הייתה שדאג אברהם אבינו מחטא הריגת נפשות במלחמה זו [עי' מדרש רבה מ"ד ד'] אלא שהיה זה משום שילוק לוט. ובכל כי האי גוונא מוכרחת העבודה לעבור דרך סילוק הנגיעה, כי הכלל הוא בכל עבירה לשמה, שאסור להפיק ממנו שום תועלת אישית ורווח צדדי [כדילפינן מיעל שעברה עבירה לשמה עם סיסרא ותממה הגמ' "והא מתהניא מעבירה" משמע שלא הייתה לה רשות לעבור עבירה לשמה אם נהנתה] והיינו סירובו של אברהם לקבל הנאת שלל. ומפני כך מיוחד סירובו של אברהם אבינו למידת האהבה שלו. העבירה לשמה של הריגת נפשות לצורך הנדיבות של הצלת לוט נשארה נקי וטהור מכל נגיעה אישית. בתוך ההמשכה-של-אהבה פעמה הפרשה-של-יראה. ובאות ה' כתב "במתניתין תנן 'לא יכנס אדם באבק של רגליו להר הבית' ומשום מורא מקדש נגעו בה'. באופן שאותה נדיבות הלב של עליה לרגל המלאה אהבה וחשק של 'מתי אבוא ואראה פני אלקים' כשהיא נועלת את פעמיה במנעל השומר על הרגל מאבק הדרכים בכדי שלא לעבור על מורא מקדש, הרי נעל זו נעשית נרתק של יראה לשמש האהבה. והנה דאזוה נעל של שלל המלחמה שנדר אברהם אבינו הנאה ממנה היא שזיכתה את בניו בנעל של עולי רגלים כי על כן שתי נעלים הללו הן עדים לסגולת הנפש להדליק שלהבת האהבה במנורה של יראה, עכ"ד ודפח"ח.

ואם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, לא ביאר מרן זצ"ל מה ה"יפוי" שבנעלים אלו, שעליהם נאמר 'מה יפוי' פעמיך'. ולשם הבנת הענין, קודם נגדיר המושג-הידוע-אבל-לא-מוגדר 'יפוי'. אומרים "זה יפה" אבל מה עושה דבר ל"יפה"? וז"ל הגה"ק הרש"ז מליאדי זי"ע בסידור שער התפילין [י"ג ד'] לפי שכל בחינת יופי והידור אינו אלא כשיש התכללות משני דברים הפכיים כמו העירוב

"נה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" [ב' ט']: בברכות [ג.] נאמר, אמר רב, ג' משמרות היו הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי. ובביאור הגר"א שם פירש לפי שאיתא במדרש איכה [א,ה] על הפסוק 'היו צריה לראש', שלא יכלו לשרוף כותל המערבי של הר הבית אלא החריבו אותו אבל ההיכל שרפו, וז"ש החרבתי את ביתי – זה הר הבית, ושרפתי את היכלי – זה ההיכל שנשרף כולו. הרי מפורש בדברי הגר"א שהגמרא סוברת שהכותל המערבי של הר הבית נקרא 'ביתי', ומנין לו זאת? במד"ר על פסוקו נאמר: אחר כותל המערבי של בית המקדש, שנשבע הקב"ה שאינו חרב לעולם, ומשמע במדרש שהפסוק מדבר על הכותל המערבי של בית המקדש ולא של הר הבית. וא"כ צריך לעיין בדברי הגר"א שלדעתו ה'בית' בגמרא מתייחס לכותל המערבי של הר הבית. אכן, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל באגרות משה [ח"ח עמ' ש"ן] הבין שהכוונה במד"ר על פסוקו לכותל המערבי של הר הבית. ולו יאה שהגאון זצ"ל צודק וגם המדרש מתייחס לכותל של הר הבית [וזו גם יסתדר יותר עם המציאות כי הכותל המערבי של בית המקדש נחרב ולא נחרב הכותל של הר הבית], מוטלת עלינו חובת הבידור לגלות המקור שחר הבית נקרא ביתי. הרי גבי שחוטו חוץ כתוב לפני ה', והשוחט בהר הבית חייב. וכך מוכח בכל סדר קדשים שאין לפני ה' אלא בעזרה [וע"ע ע"ז מ"ו; טורי אבן ראש השנה כ"ז, שו"ת אמרי כהן סי' מ"ח].

וניתן להוכיח שגם הר הבית נקרא בית ה'. דהנה, באחרונים ביארו על המשנה ביכורים [ב' ט'] 'מלמד דינו חייב באחריות עד שיביאם להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך'. ולכאורה הר הבית הוא מחנה לוי, ולמה נקרא זה בית ה' אלקיך? ומסבירים על פי הקדמת הרמב"ם בפירוש המשניות על קדשים שכתב אין מקריבין שום קרבן מהם אלא במקדש וכו' והואיל והודיענו רחמנא בתורה שהמקום הרמוז אליו הוא הר המוריה אין רשות להקריב בכל הארץ זולתי בירושלים ובמקום הרמוז בהר המוריה בלבד מכל ירושלים ע"כ. והנה הרמב"ם בפרק ח' מהלכות בית הבחירה הלכה י' כתב "בית דין שרצו להוסיף על ירושלים או להוסיף על העזרה מוסיפין ויש להם למשוך העזרה עד מקום שירצו מהר הבית ולמשוך חומת ירושלים עד מקום שירצו ע"כ. ולכאורה תמוה דברי הרמב"ם למה לא ימשכו בית דין העזרה רק אלא עד הר הבית ולא יותר כמו ירושלים אבל לפי דבריו בהקדמת המשניות לקדשים מבואר כי מקום אשר יבחר הוא הר המוריה ואין מקריבין שום קרבן חוץ מהר המוריה והר המוריה היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה כמבואר במדות ורמב"ם [פרק ה' מבית הבחירה]. אכן, אי אפשר להוסיף יותר מהר הבית לפי שהוא הר המוריה ואין מקריבין שום קרבן חוץ מהר המוריה ולא עושים קידוש חוץ ממקום זה דאינו בכלל מקום אשר יבחר [ועיין באור שמח הל' בית הבחירה מקור לדברי הרמב"ם והוא מסביר כן]. ובהר המוריה היו יבולים לקדש כל מקום בקדושת העזרה אבל לא מקום אחר. ולפי זה מבואר שחר הבית נקרא בית ד' אף דלא נתקדש בקדושת המקדש עוד דהקידוש בעינן רק לענין הקרבת קרבנות אבל לענין ביכורים שהיא קרינת ביה 'תביא בית ד' אלקיך' אין צריך קידוש יותר כיון דכל הר הבית בכלל המקום אשר יבחר ה' קרינת ביה בית ה' אלקיך.

ובס' זהב מרדכי [לג"ר מרדכי אוליפנט זצ"ל ח"א עמ' שכ"ב] כתב שלכל הדינים שצריכים חפצא של בית המקדש בודאי אין הר הבית

הקב"ה ביום מתן תורה. יכול אף ישראל כן? ת"ל בצלו חמדתי וישבתי, חמדתי אותו וישבתי, אני הוא שחמדתי אותו ולא האומות.

בילק"ש רות ב' אי' "ישלם ה' פעלך אשר באת לחסות תחת כנפיו". אמר רב אבין, כנפים לארץ וכו' כנפים לשחר וכו' כנפים לשמש וכו' כנפים לכרובים וכו' כנפים לחיות וכו' כנפים לשרפים וכו' אמר רב אבין גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי השחר ולא בצל כנפי השמש ולא בצל כנפי הכרובים ולא בצל כנפי החיות ולא בצל כנפי השרפים אלא בצלו של הקב"ה.

הדא הוא דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפי יחסיין ע"כ. יש להבין, מדוע גדול כולי האי כחן של גומלי חסדים שאינם חסים כי אם בצלו של הקב"ה? ויש לבאר עפ"י הגמ' עבודה זרה

[י"ז:] שכל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה, ומשמע שכל העוסק גם בגמילות חסד דומה כמי שיש לו אלוה. בסוטה [י"ד] אי' אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב אחרי ה' אלקיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים וכו' אף אתה הלבש ערומים הקב"ה ביקר חולים וכו' אף אתה בקר חולים, הקב"ה ניחם אבליים וכו' אף אתה נחם אבליים, הקב"ה קבר מתים וכו' אף אתה קבור מתים. וביאר

המהר"ל [פ"ח מנתיב העבודה] וז"ל כל הדברים הם מצד המקבל כי המשפט הוא מגיע מצד המקבל שיש עליו משפט ואף הרחמים מצד המקבל כאשר מרחם על אחד חוץ מן החסד כי החסד הוא מצד עצמו שהוא יתברך משפיע הטוב והחסד מצד עצמו ואין עושה זה מצד המקבל רק מצד עצמו שהוא טוב ודבר שהוא מצד עצמו

של הקב"ה כמו שהוא יתברך מצד עצמו בלתי תכלית וכן החסד שהוא עושה הוא לעולם בלתי קץ ובלתי תכלית רק שהוא לעולם ולא כן המשפט והרחמים כיון שהם מצד המקבל כי המקבל גורם שהמשפט בא עליו וכן הרחמים ג"כ מצד המקבל וכמו שהמקבל הוא בעל תכלית כן המשפט והרחמים יש לו תכלית וזה שאמר הוודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ר"ל שיש לשבח הקב"ה כי הוא טוב,

לכך כי לעולם חסדו כמו שהוא ית' אין קץ וסוף אליו כך חסדי הש"י אין קץ וסוף אליו אבל שאר דברים שהוא מצד המקבל יש להם קץ ותכלית ע"כ. נמצינו למדים, כי המדה היחידה בין מדותיו של

הקב"ה אשר כל כולה מצדו יתברך ולא מצד המקבל ממנו, גמילות חסדים היא, שההתעוררות לה מתחלה ועד סוף אינה אלא מני' ובי' יתברך. לא כן מדת הדין ומדת רחמים שמתעורר להן רק מצד מעשה הנדון וחסרונו של הצריך לרחמים שדילו לא עשה הנידון מה שעשה אינו מן הצורך לדון ואם אין נצרך עני ודל לא היה צורך

ברחמים. "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" בזכות אברהם [בהבראם אותיות באברהם] נברא העולם, וכך כתב המהר"ל [בפרק א' מנתיב גמילות חסדים] למה בשביל אברהם נברא העולם יותר אבל דבר זה מפני כי הוא יתברך הטוב בעצמו ולכך מדת החסד שהוא הטוב קרוב אליו יותר מכל וכאשר נברא העולם הי' נברא בשביל דבר שהוא ראשון וקרוב אליו ושאר דברים נבראים בשבילו ולכך הכל נברא בשביל אברהם שהי' מדתו החסד והוא ראשון אל הכל ע"כ. לפי דברי המהר"ל מתבררת משמעות דברי הגמרא [ע"ז י"ז:] שמי שגומל חסד דומה כמי שיש לו אלוה, כי אין

דבר יותר קרוב אליו מאשר מדת החסד. ומובנים על נכון גם דברי הגמרא [סוטה י"ד] שמקיימים אחרי ה' אלקיכם תלכו ע"י גמילות חסד בדייקא.

ומיושבת שפיר גם קושיית התוס', איך לומדים מהפסוק "כתפוח בעצי היער" שכלל ישראל נמשלו לתפוח שפריו קודם לעליו, כאשר אמרו נעשה ונשמע. והקשה תוס' שהפסוק בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא עם ישראל. אבל לפי המדרש שהבאנו לעיל שבמתן תורה ישבנו בצלו של עץ התפוח של הקב"ה הדברים נפלאים. שהרי ע"י ישיבה בצלו של עץ התפוח של הקב"ה [מה יקר חסדך אלקים בצל כנפי יחסיין] קולטים גם אנו מתכונותיו הקדושות וזוכים להדמות לו עד שאפשר לומר גם עלינו שנמשלנו לעץ תפוח [עפ"י הס' היקר אשר לשלמה לג"ר זאב הוברמן שליט"א עיון כ"א עיי"ש באריכות].

מגוונים הרבה או עירוב הקולות משני הפכים יחד כמו השמחה והמריחות כו' עכ"ל. וכבר מצאנו כן לקדוש ה' הרמ"ק ז"ע [אור נערב ו', ג'] וז"ל צריך שידע עוד כי מפעולות התפארת הפאר וההדר ושמה יעד על זה והטעם כי ההדר והיפוי הוא מורכב מהלובן והאודם כאמרו דודי צח ואדום וכן כל הענינים שיורכבו מהאודם והלובן והאש והמים והחמימות והלחות והדין והחסד הם בסוד מידה זו עכ"ל. ובדברי מרן זצ"ל [פחד יצחק חנוכה ז', ד] "ענינו של כל יופי הוא בסוד הקצב בין תנועות מתחלפות או בסוד ההתאמה בין יסודות מתחלפים עד שהקצב וההתאמה הופכים את החילוף עצמו להיות חלק מן שלימות אחת. יפיה של המנגינה הוא בקצב תנועות הקול המתחלפות מן העוז אל הרוך וכדומה. יפיה של התמונה הוא בהתאמה השולטת בין היסודות השונים של חלקיה, עד שדוקא השינוי בהם נעשה גורמה של אחדות התמונה".

ומעתה כמה מדויק התיאור 'ופי' לפעמיך בנעלים של עולי הרצל בנות-נדיב. הרי התבאר לנו שהרצל בתוך הנעל מבטאת את אור האהבה המוגדר ומוגבל בתוך כלי של יראה. כאשר הניגודים משלימים אחד את השני, והיראה והאהבה מתמזגות לכלל יחידה אחת, אין זה אלא ביטוי עליון למושג היופי. מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב.

ומעתה כמה מדויק התיאור 'ופי' לפעמיך בנעלים של עולי הרצל בנות-נדיב. הרי התבאר לנו שהרצל בתוך הנעל מבטאת את אור האהבה המוגדר ומוגבל בתוך כלי של יראה. כאשר הניגודים משלימים אחד את השני, והיראה והאהבה מתמזגות לכלל יחידה אחת, אין זה אלא ביטוי עליון למושג היופי. מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב.

ומעתה כמה מדויק התיאור 'ופי' לפעמיך בנעלים של עולי הרצל בנות-נדיב. הרי התבאר לנו שהרצל בתוך הנעל מבטאת את אור האהבה המוגדר ומוגבל בתוך כלי של יראה. כאשר הניגודים משלימים אחד את השני, והיראה והאהבה מתמזגות לכלל יחידה אחת, אין זה אלא ביטוי עליון למושג היופי. מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו [ח' ז]. במד"ר שה"ש פרשה ח אי'. ר' יוחנן הוה מטייל וסליק מטבריה לצפורין והוה ר' חייא בר אבא סמך ל', מטון חד בית חקלא אמר ר' יוחנן הדין בית חקלא הוה לדידי וזבינתי בגין מלעי באורייתא, מטין חד בית כרם ואמר ר' יוחנן הדין בית כרם דידי הוה וזבינתי בגין מלעי באורייתא. מטין חד בית זיתא ואמר כמו כן, שרי חייא בר אבא בכי וכו' אל מה את בכי, אל בכי אנא דלא שבקת לסיבותך כלום, אל חייא בני, ונקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שניתן לששת ימים שנאמר כי ששת ימים עשה ה' וכו' אבל התורה ניתנה לארבעים יום. כד דמך רבי יוחנן קראו עליו אם יתן איש כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבזו לו. ולמדים אנו שר' יוחנן מכר את כל אשר לו ולא השאיר לעצמו כלום מכיון שהתורה הייתה ל"כ יקרה בעיניו. הסביר בס' ברכת מרדכי שביאור המדרש הוא שר' יוחנן הסביר לתלמידו שהוא לא הקריב כדי ללמוד תורה אלא היה כאן חשבון של כדאיות, של משא ומתן. לימוד התורה הוא הרבה יותר ראוי מנכסים שגמייים עכ"ד עיי"ש. חושבני שאפשר ליישם מוסר השכל זה בכמה תחומי חיים. אי לו למי שמרגיש שהוא מקריב עבור בת-זוגו או ילדיו או חבריו. ההרגשה הנכונה היא שתמיד כדאי יותר לעזור ולהיטיב לזולת יותר מאשר לשקוע ברצונותיו האגואיסטיים, ודוק היטב כי הנושא רחב ועמוק.

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - דורשת הגמרא במס' שבת [פ"ח] למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה ונשמע ע"כ. נתבונן במשל ובנמשל. אם הפרי קודם לעליו במשל הוא נעשה קודם לנשמע בנמשל, סימן שה"נעשה" הוא הפרי וה"נשמע" הוא העלה. אפשר היה להעלות על דעתנו שהעיקר הוא השמיעה וההבנה. כדי להוציא מתפיסה מוטעית זו, אומרת הגמרא שנמשלנו לתפוח שהפרי - דהיינו המעשה, קודם לנשמע, וזה תפארתנו. העלה - ה"נשמע", משמש כשומר לפרי בלבד אבל העיקר הוא הפרי. ממילא ה"נשמע" שלאחר מכן אין מטרתו להביא להביא לעשייה אלא לשמר, לייצב ולרומם את העשייה. היו משלומי אמוני ישראל שטענו שהמעשים הם "סימבוליים" [סמלים] ואין ערך למעשה בעצמותו אלא בתור רמז וסמל למשהו עילאי ורוחני יותר. מדברי גמרא אלו רואים שהמעשה, כמו הפרי, הוא בעל ערך עצמאי [בלי לשלול את התוכן הרוחני-מופשט שיש בכל מצוה ומצוה]. [עפ"י ספה"ק]

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל

כתפוח בעצי היער וכו' [ב' ב] - הקשו התוספות על דרשת הגמרא, שהפשט בפסוק הוא שהקב"ה נמשל לתפוח ולא בני ישראל, שהרי נאמר שם "כן דודי [הקב"ה] בין הבנים?" והנה במדרש כתוב, כתפוח בעצי היער - אמר ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב. ולמה כן, לפי שאין לו צל לישוב בצלו, כך ברחו אומות העולם בשבת בצל